PERSONALIA ET FACTA ORIENTALIA

In memoriam Dr. Cazemier

Op 12 juli 1975 is overleden Dr LUKAS JAN CAZEMIER, die met recht de hem toekomende plaats innam in de kleine groep van Nederlandse egyptologen, waar wij hem kenden en hoogschatten als „dominee Cazemier". Nog in april 1975 was de 75-jarige, stipt als hij was, aanwezig op de egyptologendag in het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden, waar hij actief deelnam aan de egyptologische discussies.

Zijn leven lang was hij zich bewust een alumnus van de Rijksuniversiteit Groningen te zijn, waar hij zich in 1918 als student had laten inschrijven. De studierichting egyptologie bestond daar toen nog niet. Egyptologische colleges werden aanvankelijk verzorgd door Professor DE LIAGRE BÖHL en sinds 1918, toen de student CAZEMIER aankwam, door Professor VAN DER LEEUW, hoogleraar in de theologische faculteit, die zijn latere promotor zou worden. CAZEMIER was een telg uit een predikantenfamilie en het was niet verwonderlijk, dat hij de studie der godgeleerdheid had gekozen. Het was de jonge professor VAN DER LEEUW, die hem inleidde in de studie van de Egyptische religie. In het wintersemester 1922-1923 studeerde hij, zoals VAN DER LEEUW en andere nederlandse theologen hadden gedaan, in Duitsland, in Berlijn bij o.a. de egyptoloog ERMAN. In 1924 legde hij het doctoraalexamen theologie te Groningen af. Zijn scriptie bestond uit een vertaling en godsdiensthistorisch commentaar van de grote Osirishymne op de stele Bibliothèque Nationale nr. 20.

Zoals zijn vader, en later zijn broers en zonen werd hij bevestigd in het ambt van predikant. Hij stond achtereenvolgens te Gieterveen, een plaats niet ver van Groningen, waar hij de tijd vond zijn proefschrift te schrijven, Terneuzen en Schiedam. Daarnaast was hij vele jaren leraar Hebreeuws. Ook na zijn 65e levensjaar bleef hij het ambt trouw te Bladel tot 1970. Zelfs daarna leidde hij regelmatig kerkdiensten. Het ambt van predikant was voor hem dan ook niet een beroep bij gebrek aan beter. Wie ooit bij hem ter kerke is geweest, zal opgemerkt hebben hoezeer hij zich geroepen wist, niet alleen de Heer, maar ook de leer der Kerk uit te dragen. Hij stond in de traditie der Nederlands Hervormde Kerk, maar tevens stond hij met KRISTENSEN, VAN DER LEEUW, DE BUCK e.a. in de typisch Nederlandse traditie van godsdiensthistorisch onderzoek der Egyptische religie. Hij was niet een predikant met een Egyptologische hobby; de Egyptologische compensatie aan het predikantschap lag bij hem fundamenteler. Het had iets te maken met wat zijn leermeester VAN DER LEEUW de tweesporigheid zou hebben genoemd. Vandaar zijn merkwaardige volharding en discipline om midden in

zijn ambtspraktijk voort te bouwen op een onderdeel van zijn universitaire studie. In 1930 promoveerde hij op het proefschrift „Oud-Egyptiese Voorstellingen aangaande de Ziel". Het was een onderzoek naar voorstellingen betreffende het lot van de mens na de dood, de Egyptische *ba*- en *ka*-voorstellingen aan de hand van een nauwkeurige en gedetailleerde analyse van Pyramideteksten, waarvan het onderzoek (door weinigen verricht) toen nog maar enkele decennia lopend was. Aan dit promotie-onderzoek heeft hij eigenlijk zijn leven lang verder gewerkt, zoals blijkt uit latere publicaties en ook het laatste van zijn hand verschenen artikel „Die BAW der alten Hauptstädten", in *Symbolae Biblicae et Mesopotamicae F. M. Th. De Liagre Böhl* (1973) en uit nagelaten aantekeningen. Ook na zijn promotie bleef hij de literair-historische en godsdiensthistorische studie van Egyptische teksten en dan vooral van de Pyramideteksten voortzetten, zoals blijkt uit een reeks egyptologische artikelen, die hij vooral op latere leeftijd publiceerde: „Eeuwigheidsvoorstellingen in 't Oude Egypte" (Almanak van de Nederduits Hervormde Kerk van Afrika, 1937); „Hadden de Egyptenaren van het Oude Rijk een 'ziel' " (Orientalia Neerlandica, 1948); „Het begrip zonde in de pyramide teksten" (Pro Regno Pro Sanctuaria, 1950); „Das Gebet in den Pyramidentexten (JEOL 15, 1957-58); „Transcendentie en immanentie in oud Egypte" (Ned. Theol. Tijdschrift, 23, 1968-69); „Een Enneade van Geb?" (JEOL 21, 1969,70). Van de egyptologische boekrecensies verdient hier de bespreking van de vertaling der Pyramideteksten van FAULKNER in Orientalia 40 (1971) tevens vermelding.

Een van huis uit meegekregen intellectuele behoefte problemen op te lossen, zoals die zich ook manifesteerde in zijn liefhebberij te puzzelen, werd tijdens zijn gymnasiale en universitaire opleiding, beide te Groningen ontvangen, zodanig gevormd en gepolijst dat hij zijn eigen wegen „ad fontes" ging, dat hij als theoloog het ene èn het andere heeft kunnen geven, dat hij aan het kerkelijke en geestelijke leven in Nederland het zijne heeft kunnen bijdragen, niet eensporig, maar dubbelsporig. In een eeuw van aanzwellende informatiestromen zowel voor predikanten als egyptologen was het een leven en een werken dat respect afdwingt. Het Egyptologisch Instituut te Groningen ontving uit de nalatenschap o.a. het exemplaar van de teksteditie der Pyramideteksten, dat een halve eeuw lang steeds een plaats had op de linkerkant van het bureau van deze alumnus der Rijksuniversiteit Groningen.

H. TE VELDE